

V komentároch k vydaniu slovenského kalvínskeho Žaltára sa zdôrazňuje, že tento preklad pre potreby slovenskej kalvínskej cirkvi je precízne veršovaný (prebásnený), čo danému dielu pridáva najmä poetickú hodnotu. Slovenský kalvínsky Žaltár je tak predovšetkým umeleckou (poetickou) parafrázou pôvodného biblického textu. Pre lepšie porozumenie a vyzdvihnutie zmyslu textu sa v minulosti totiž často volili namiesto citácií parafrázy veršov. V žalmoch sa dôsledne dodržiava metrika a rým podľa povahy slovenského jazyka. Týmto spôsobom sa text žalmov mohol v prostredí slovenskej kalvínskej cirkvi aj ľahšie spievať či lepšie memorovať. Z jazykového hľadiska grafická podoba zápisov jednotlivých hlások Žaltára dodržiava charakteristické prvky zvukového systému východnej slovenčiny. Pozoruhodným obsahovým aspektom žaltára sú tiež rozmanité narážky na Murenov (černochoy), na nepriateľov protestantov (jezuitov) či na uniátov a na používanie ikon a obrazov v chrámoch.

Hoci protestantskí Slováci v novoveku v snahe priblížiť sa k ľudovému jazyku používali aj české preklady Biblie, reformované protestantské hnutie sa prejavovalo práve v úsilí Slovákov prekladať biblické texty do slovenčiny. Týmto spôsobom sa jasne vyjadrila najmä jazykovo-kultúrna identita veriaceho spoločenstva. Biblický preklad do slovenčiny pritom dokazuje fungujúcu existenciu kultivovaného literárneho jazyka, ktorý v kalvínskom prostredí začal slúžiť aj ako sakrálny jazyk. Tak slovenskí kalvíni splnili hlavnú podmienku reformácie cirkvi, keď hlásali evanjelium v materinskom jazyku. Utvorili sa tým podmienky pre uplatnenie východoslovenského variantu slovenčiny nielen ako literárneho jazyka, ale predovšetkým ako symbolu príslušnosti k reformovanej cirkvi na východnom Slovensku. Neoddeliteľnú súčasť úvodných komentárov tvoria aj pohľady do problematiky dejín prekladania Žaltára v prostredí reformovanej cirkvi v európskom kultúrnom i hudobno-liturgickom kontexte. Diplomatické vydanie kalvínskeho žaltára predstavuje prvé komplexné a komentované vydanie tejto vzácnej slovenskej písomnej pamiatky, ktorá demonštruje hlavné zásady či princípy slovenskej jazykovo-literárnej svojprávnosti aj vo východoslovenskom kultúrnom kontexte.

Význam vydania slovenského kalvínskeho Žaltára v edícii Monumenta byzantino-slavica et latina Slovaciae spočíva predovšetkým v podrobnej rekonštrukcii východoslovenského kultúrneho a religiózneho prostredia reformovaných veriach v Uhorsko. Diplomatickým a komentovaným vydaním kalvínskeho Žaltára z roku 1752

sa tak prispieva k prehĺbenejšiemu kultúrno-historického pohľadu do slovenských dejín a komplexnému vývinu slovenskej literárnej a konfesionálnej tradície.

DOI: <https://doi.org/10.31577/SlavSlov.2021.2.13>

Jakub Kurák

LAPKO, R. A KOL.: Jánovo evanjelium. Nový preklad a krátky komentár.

Bratislava: Slavistický ústav Jána Stanislava SAV – VEDA vydavateľstvo SAV, 2019. 179 s.

LAPKO, R. A KOL.: Lukášovo evanjelium. Nový preklad a krátky komentár.

Bratislava: Slavistický ústav Jána Stanislava SAV a Centrum pre štúdium biblického a blízkovýchodného sveta – vydavateľstvo POSTOJ MEDIA, s. r. o., 2020. 168 s.

Nové preklady dvoch biblických novozákonných kníh predstavujú významný vklad do problematiky prekladania Biblie do súčasného slovenského jazyka z pôvodných biblických jazykov. Ide v prvom rade o preklad Jánovho evanjelia (2019), ktoré sa ako jediné zo štyroch synoptických evanjelií začína hlbokou reflexiou o Logose (Slove) a jeho preexistencii a inkarnácii. Daná publikácia predstavuje zo súčasného hľadiska skutočne moderný preklad biblického textu, ponúkajúci čitateľovi (aj čitateľovi laikovi) vďaka svojej zrozumiteľnosti a prehľadnosti intenzívnejší ponor do myšlienok evanjelistu Jána.

Jazyk použitý pri preklade Jánovho evanjelia rešpektuje systémovú štruktúru a normu spisovného slovenského jazyka naprieč všetkými jeho rovinami. Autori sa striktne držia neutrálnych výrazových prostriedkov, pričom dbajú aj na súčasné tendencie slovenčiny a jej kodifikovanej podoby. Dôslednosť skúseného prekladateľského tímu sa odzrkadlila aj v odstránení rozličných archaických či zastarávajúcich lexém, dodržiavajúc však slovenskú prekladateľskú biblickú tradíciu, čím sa preklad priblížil dnešnému percipientovi, resp. používateľovi jazyka.

Koncepcia publikácie pozostáva z 21 kapitol, ktoré možno rozdeliť na tri navzájom súvisiace časti. Prvou časťou každej kapitoly je samotný preklad konštruovaného gréckeho pôvodného textu Jánovho evanjelia. Druhá časť kapitol predsta-

vuje prekladateľské poznámky a krátke komentáre, ktoré plnia funkciu zdôvodnenia jednotlivých prekladateľských riešení. Nachádza sa tu tiež krátka charakteristika širších Jánových sekcií, na základe ktorých sa Jánovo evanjelium aj tematicky rozčleňuje. Mimoriadne dôležitú časť tvorí zoznam intertextových prepojení, teda citátov a parafráz, s ďalšími biblickými textami Starého i Nového zákona.

Aj preklad Lukášovho evanjelia (2020) od toho istého kolektívu prekladateľov odкрýva súčasnému čitateľovi viacero možností pozornejšej a dôslednejšej interpretácie daného biblického textu, ktorý bol pôvodne napísaný v gréčtine. Po preštudovaní si tejto publikácie možno konštatovať, že ide o komplexný súhrn výsledkov svedomitého bádania vedcov z oblasti biblistiky, teológie, filológie, histórie i kulturológie, ktoré majú značný interdisciplinárny rozmer a presah. Pre svoje zreteľné vyjadrovanie a starostlivý výber neutrálnych jazykových prostriedkov, rešpektujúc pritom moderné trendy spisovnej slovenčiny, môže byť text prínosný nielen pre odborníkov, ale aj pre bežných čitateľov zaujímajúcich sa o danú problematiku.

Štruktúra publikácie je prehľadná a logicky premyslená, kopíruje koncepciu Nového prekladu Jánovho evanjelia. Obsahuje 24 kapitol, ktoré možno rozdeliť na tri navzájom súvisiace časti. Prvou časťou každej kapitoly je preklad konštruovaného gréckeho pôvodného textu Lukášovho evanjelia. Druhá časť kapitol zahŕňa poznámky (krátke komentáre) k novému prekladu, založené na zdôvodnení prekladateľských riešení. Navyše sem autori vhodne zakomponovali aj výstižnú charakteristiku širších Lukášových sekcií podľa všeobecne uznávaného modelu štruktúrneho rozvrstvenia Lukášovho evanjelia. Napokon tretiu časť predstavujú intertextové prepojenia s ďalšími knihami Svätého písma (Starého i Nového zákona). V tejto súvislosti sa žiada podotknúť, že Lukáš často nadväzoval na „evanjelistu“ Starého zákona – proroka Izaiáša – čím osobitným spôsobom rozšíril koncept evanjelizácie.

Z celkového pohľadu je Nový preklad Lukášovho evanjelia skutočným obohatením a spiestrením odbornej teologickej literatúry jednak po teoretickej stránke, jednak po stránke praktickej.

Treba zdôrazniť, že obidve publikácie sú výsledkom projektu podporeného Agentúrou na podporu výskumu a vývoja s názvom *Terminologické diskurzy a špecifiká biblických jazykov vzhľadom na preklady Biblie do slovenčiny*, na ktorom aktívne participujú Slavistický ústav Jána Stanislava SAV v Bratislave a tiež Centrum pre

štúdium biblického a blízkovýchodného sveta v Košiciach. Na záver sa ešte žiada podotknúť, že oba spomínané nové preklady je možné považovať za reakciu na výzvu Konferencie biskupov Slovenska z roku 2013. Ich výzva súvisela predovšetkým s potrebou slovenských veriacich mať k dispozícii moderný a vedecky spoľahlivý preklad Biblie založený na pôvodných jazykoch a nie na prekladoch z nich.

DOI: <https://doi.org/10.31577/SlavSlov.2021.2.14>

Patrik Kozár

Podnetná publikácia (nielen) pre lektorov slovenčiny ako cudzieho jazyka

PAVLOVÁ, R.: Nové prístupy vo vyučovaní slovenčiny ako cudzieho jazyka. Nümbrecht: Kirsch Verlag, 2020. 248 s.

Renáta Pavlová sa vo svojej pedagogickej činnosti zameriava na vyučovanie slovenského a nemeckého jazyka, čo úzko súvisí aj s jej vedecko-výskumnými aktivitami, v rámci ktorých sa zaoberá didaktickými otázkami jazyka, strojovým prekladom a komparáciou nemecko-slovenských lingvistických vzťahov. Bohaté skúsenosti z oblasti svojho profesijného pôsobenia zúročila v najnovšej publikácii pod názvom *Nové prístupy vo vyučovaní slovenčiny ako cudzieho jazyka*, v ktorej sa venuje lingvodidaktickej problematike výučby slovenčiny ako cudzieho jazyka (ďalej len SakoCJ) ako predmetu záujmu aplikovanej lingvistiky. Hoci má vyučovanie SakoCJ na Slovensku pomerne dlhú tradíciu, dovolíme si tvrdiť, že svojou monografickou prácou zapĺňa biele miesta v danom vednom odbore.

Po formálnej stránke je práca prehľadná, má dobre premyslenú štruktúru. Pozostáva z dvoch hlavných častí, a to lingvodidaktickej a aplikačnej. Treba dodať, že jednotlivé kapitoly zároveň zodpovedajú svojmu obsahovému zameraniu.

V teoretickej časti sa autorka venuje predovšetkým didaktickým otázkam výučby SakoCJ. Popri postavení slovenského jazyka v európskom kontexte sa systematicky zameriava na predstavenie metodických centier a významných univerzitných pracovísk na Slovensku, nevynímajúc ani lektoráty slovenského jazyka a kultúry v zahraničí, ktoré sa zaoberajú výučbou SakoCJ a svojimi didaktickými materiálmi, vedecko-výskumnými štúdiami a inými odbornými publikáciami prispievajú k rozvoju daného vedného odboru.